

TRK KANUNU MEDENSNN
BİRİNCİ KİTABININ İKİNCİ BABI
ÜÇÜNCÜ FASLININ DEĞİŞTİRİL-
MESİ, BU KANUNA BAZI MADDE
VE FIKRALAR EKLENMESİ, BAZI
VAKIFLARIN VERGİ MUAFİYETİN-
DEN FAYDALANDIRILMALARI
HAKKINDA KANUN

Kanun No: 903

Kabul Tarihi: 13.7.1967

(24.7.1967 gün ve 12655 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)

GEREKÇESİ
KANUN TASARISI
VE KOMİSYON
RAPORLARI

Millet Meclisi S. Sayısı: 183 (1/239)

Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı: (1/782)

MİLLET MECLİSİ

BALIKESİR MİLLETVEKİLİ AHMET AYDIN BOLAK VE 27 ARKADAŞI- NIN, YENİDEN KURULACAK VAKIFLARA AİT KANUN TEKLİFİ

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

"Yeniden kurulacak vakıflar hakkında kanun" teklifimizi genel ve maddeler gerekçeleriyle birlikte ilişikte sunuyoruz.

Gereğine tavassutunuzu rica ederiz.

Saygılarımızla.

Balıkesir A. A. Bolak	Ankara M. Ete	Kayseri S. H. Ürgüplü	Gümüşhane N. Özdemir
Konya A. Gürkan	Sakarya E. Alican	İstanbul S. Evren	Ankara A. K. Yörük
Balıkesir N. Sarbcah	Balıkesir S.Koç	Erzincan Z. Gündoğdu	Aydın O. Apaydın
Çorum H. İncesulu	Trabzon A.Ş. Ağanoğlu	Ordu Ş. Pehlivanoğlu	Urfa A. Akan
Giresun İ. E. Kılıçoğlu	Gümüşhane S. Savacı	Konya R.Özal	Kırşehir A. Bilgin
Çanakkale R. Sezgin	Sinop M. Alicanoğlu	İstanbul İ. H. Tekinel	Zonguldak M. A. Pestilci
Aydın t. Sezgin	Sivas T. Türkay	Adana A. Karamüftüoğlu	Eskişehir S. Öztürk

GENEL GEREKÇE

Modern Devlet, hududu gittikçe genişliyen (âmme hizmeti) mefhumunun yükü altındadır. Pozitif ilimlerin insanlığa sağladığı imkânlarla gelişen ve yükselen hayat seviyesi anlayışı yanında çoğalan nüfusun talep tazyikleri devletleri, âmme kudretine muvazi olarak cemiyet içinde kolektif şûra yönelmenin ve bir hukukî disiplin içinde karşılıklı yardımlaşmanın imkanlarını hazırlamaya sevk etmektedir.

Milletimizin İslâm Hukuku nizamı içinde geliştirip mükemmelleştirdiği (Vakıf) müessesesi mâruz sebeple teşvik ve himaye gören (Foundation)lar tarzında modern hukukta iltifat görmekte ve yer yer millî sınırları aşan büyük sulhçu ve insancı kuruluşlar halinde yaşamaktadır. İçtimai nizamın yalnızca Devlete ödenen vergilerle teminini derpiş eden görüşlerin yerine; servetin işletme ve sermaye bütünlüğünün ancak mâkul ve âdil bir fırsat müsavatının temini ve âmme ihtiyaçlarını gidermede Devletle aynı istikamette gayretli olma veya başka bir deyimle bencillikten uzaklaşma inaniştan; büyük harbler geçiren dünyamız fikir hayatının ve safında bulunduğumuz milletler topluluğunun revaçta bulunan inanişları halindedir. Buna hususi hukuk sistemimizin kaynağı olan İsviçre'den başlayarak anglo sakson ve Şimal hukuk sistemleriyle Cermen Hukukunda nizamlanan bu inanişlar halen memleketimizde yalnızca (Hibe-bağışlama), (te-

sis) ve ölüme bağlı tasarruflarla hukukî imkân verilmektedir. Miras hükümlerinin de inzımanı ile parçalanıp devamlılıktan mahrum bir halde görünen sermaye terakümleri, memleketimizin zarureti olan sınaileşme ve teksifi ziraate yönelme problemlerimizi çözmeye yetmediği gibi arz ettiğim hukuki temellerde de yetersizlikleri sebebiyle içtimai tesanüdün mahsulü olan arzuladığımız ve Batıda birçok misallerini gördüğümüz müesseselerin doğum ve yaşamasına imkân vermemektedir. Türk toplumu bu noksanlığı, (yaptırma, yaşatma, tanıtma) gibi isimler verdiği derneklerle telâfiye gayret sarf etmektedir. (Bağışlama) gibi ebediyeti olmayan bir hukukî yol yerine şahsiyeti hükmiye içinde ve hukukî disipline tabi olan devamlı müesseseler maalesef çok az sayıdadır. Medeni Kanunumuzun bugüne deyin vâki tatbikatı yıllarında en az tatbik yeri gören hükümler bölümlerinden birisi de (Tesis) bölümü olmuştur. Bu hali, Türk halkının yardımlaşma kabiliyet ve ehliyetinden yoksunluğu ile izah; ecdadımıza, mazimize ve millî meziyetlerimize tânetmek olur bu nakisanın nazari veâmeli plânda, mevzuatımızın yetersizliği ile izah edildiğini tekrarı zait buluruz.

Mirasçılardan bölücü arzulanan ve intikal hukukunun esaslarına terk edilmiş işletme ve iktisadi varlıkları, birtaraftan hukukî tedbirlerle tarsin edip parçalanmaktan korumak ve diğer taraftan işletme ve değerlerin gelirleri içtimai tesanüt maksadına tahsis edebilmek imkânını Türk toplumu için de tanımak lâzımdır.

Kanun teklifi, telhisan arz edilen bu görüşle ve bu vadide müstakil bir kanuna olan ihtiyaç anlayışı ile hazırlanmıştır.

MADDELER GEREKÇESİ

Başlık ile Vakıflar Kanunu dışında yeniden kurulacak vakıflara imkân hazırlandığının anlatılması düşünülmüştür.

MADDE 1. — (Tesis) kelimesi yerine toplumda ve hukuk tatbikatında mazisi ve yeri olan (vakıf) kelimesi kullanılarak vakfın tarifi yapılmakta ve ikinci fıkra ile işletmelerin ve bu işletmelerin yer aldığı memalikin vakfına imkân hazırlanmaktadır.

MADDE 2. — Vakfın kuruluş şekli sicili, hükmi şahsiyet kazanması, ilâm tescilin tana ve tescile terekübeden hükümler sevk edilmektedir.

MADDE 3. — Vakfedilen malların, vakıf senedinde tasrih edilen gayenin tahakkukuna kifayet etmemesi haline mütaallik hükümler sevk edilmiştir.

MADDE 4. — Vakfın teşkili için gerekli esaslar sevk edilmiştir.

MADDE 5. — Mahfuz hisse, terekenin gelirinin bir kısmına hasr edilmek suretiyle intkalde vahdet ve tereke varlığının bir iktisadi değer olarak hayatiyetini muhafaza edebilmesi maksadıyla hazırlanmış olan bu madde de gelir için de âzami ve asgari miktarların tesbitine medar olabileceği düşünülebilen kriter sevk edilmiş ve son fıkrasıyla da açılmamış mirastaki mukavelelerle kurulacak vakıflara atıf yapılmıştır.

MADDE 6. — Teftiş makamı olarak Vakıflar Umumu Müdürlüğünü tensibeden bu madde bir nizamnameye atıf yapmaktadır.

MADDE 7. — Birinci fıkrasında zaman içinde belirecek olan idare şeklindeki noksanların izalesi ve ikinci fıkra ile de teftiş sonu aziller ve neticelerine taallûk eden hüküm derpiş edilmiştir.

MADDE 8. — Zaman içinde vakfın asıl gayesinin mahiyet ve şümulünün açıkça değişmesine ait hükümler sevk edilmiştir.

MADDE 9. — Vakfın hukukan ve fiilen sona ermesine terettübeden hükümler sevk edilmiştir.

MADDE 10. — Vakfın gelirleriyle vâki iktisapların tesciline ilânı hükümleri derpiş edilmiştir.

MADDE 11. — Vakıf gelirlerini, menkul kıymet geliri olduğu halde Kurumlar Vergisi hariç stopaj dâhil vakıf gelirlerinin ödemelerinin ve vakıf varlığının bilcümle borç, resim ve vergilerden şarth muafiyeti hükmü sevk edilmiş ve böylece vergi tahsil nisbetinin, tahsil masrafı olmaksızın % 80 e iblâğına imkân hazırlanmıştır.

MADDE 12. — 1 nci fıkra ile vergi muafiyetli vakıfların emlâkine ve envaline tecavüzler ceza tahdidi altına alınmış ve 2 nci fıkrasıyla da bir cümle vakıfların mal ve mülklerinde zilyetlikle iktisap yolu kapatılmıştır.

MADDE 13. — Madde ile bu kanunun tatbikatında, bu kanuna aykırı olan kanun hükümlerinin tatbik olunmayacağı hükmü ve Medeni Kanunun kaldırılan hükümleri derpiş olunmuştur.

MADDE 14. — 15 yürürlük maddeleridir.

ADALET, İÇİŞLERİ VE PLAN KOMİSYONLARINDAN 3 ER ÜYEDEN KURULU GEÇİCİ KOMİSYON RAPORU

*Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Esas No. 2/734
Karar No.: 2*

12.3.1965

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

I — Giriş

Modern Devlet, hududu gittikçe genişliyen (Kamu görevi) mefhumununun malî, idari ve içtimai tazyiki altındadır. Müspet ilimlerin insanlığa sağladığı imkânlarla gelişen ve yükselen hayat seviyesi, hayat sürati anlayışı ve insan haklarının eksiksiz gerçekleşmesi arzularının millî sınırları aşan gelişmeleri; cemiyeti idare mesuliyetini taşıyanları, çoğalan nüfusa muvazi olarak, cemiyet içinde kolektif şuuru tesis etmenin ve bir hukukî disiplin içinde karşılıklı yardımlaşmanın imkânlarını hazırlamaya sevk etmektedir. Mala, şahsiyet izafe ederek tüzel kişiler arasına ithal eden asrımız hukukuna karşılık 13 asır evvel şahsiyeti, mala izafe ile vakfın şahsiyetim kabul eden İslâm-Türk hukuku nizamı içinde milletimizin geliştirip mükemmelleştirdiği Vakıf müessesesi, modern hukukta içtimai dayanışma anlayışı ile teşvik ve himaye gören (Foundation)lar tarzında yer almakta ve yer yer millî sınırları da aşan sulhu ve insancıl müesseseler halinde yaşamaktadır. 20 nci asır insanı, Devletin hudutları ötesindeki hemcinslerine yardım elinin uzatılmasını; insanlığın mutluluğu, sulhu ve mensubu olduğu milletin emniyeti için zaruri kabul eder olmuştur.

"Devlet" kamu tüzel kişiliğinin mahiyet ve tarifindeki gelişmeler, fert ve Devlet münasebetlerini düzenliyen hukuk sisteminin hazırlanmasına ve tatbikine geniş ölçüde tesir etmekte beraber, içtimai nizamı yalnızca Devlete veya kamu kudretine ödenen vergilerle teminini öngören görüşler; yerlerini, Devlet yükünü, cemiyet hizmetlerini paylaşma fikirlerine terk etmektedir. Servetin, işletme ve sermaye bütünlüğünün, ancak mâkul ve âdil imkân eşitliğinin teminine bağlı olduğunu ve kamu ihtiyaçlarını gidermede Devlete aynı yoldan gayretli olma lüzumu veya başka bir deyim ile ferdiyetçilikten uzaklaşma inanışları; büyük 2 harbin sefalet, ıstırap ve çeşitli meselelerini yaşamış dünyamızın fikir hayatının, bilhassa yanında bulunduğumuz milletlerin revaçta bulunan inanışlarıdır. insanı, Devlete karşı Devleti idare edenlere karşı korumaya matuf iç hukuk düzeninde konulmuş kaidelerin, milletlerarası hukuk sahasına intikaline muvazi bu gelişmeler; insanı, gündelik hayat içinde ekonomik imkânlarla, insan onuruna uygun yaşama şartları ile teşhiz etmeyi gaye saymaktadır.

Hususi hukukumuzun temel kaynağı olan Medeni Kanun ve Borçlar Kanununun alındığı işviçre hukukundan başlayarak Anglo-Sakson ve Şimal hukuk sistemleriyle Cermen hukukunda nizamlanan, arz edilen inanışlara; halen memleketimizde yalnızca hibe-bağışlama, ölüme bağlı tasarruflar ve tesis-vakıf ile imkân verilmektedir.

TÜRK KANUNU MEDENİSİNİN BİRİNCİ KİTABINDA YER ALAN İKİNCİ BABIN ÜÇÜNCÜ FASLININ DEĞİŞTİRİLMESİ VE BU FAZLA BÂZİ MADDELER EKLENMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1. — Türk Kanunu Medenisinin birinci kitabında yer alan ikinci babın üçüncü fashndaki 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80 ve 81 nci maddeler aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

A) Kuruluş

I — Umumi olarak

MADDE 73. — Vakıf, başlı başına mevcudiyeti haiz olmak üzere, bir mamelekin belli bir gayeye devamlı olarak tahsisidir.

Kanuna, ahlâk ve âdaba aykın bir gaye için vakıf kurulamaz.

II - Vakfın şekli

Madde 74 - Vakıf, resmî senetle veya vasiyet yoluyla kurulur. Vakıf tüzel kişiliğini Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan özel siciline tescil edilmekle kazanır. Keyfiyet Resmî Gazete ile ilân olunur.

Tescilin tarzı, kimler tarafından yaptırılacağı ve sicillerin ne suretle tutulacağı, ilânın ne tarzda yapılacağı tüzükle belirtilir.

Tescil talebinin reddi halinde vâkıfın ikametgâhı asliye mahkemesine başvurulabilir.

Hazine vakıf sicillerinin tutulmasından doğan zararlardan sorumludur.

Bir vakfın tesciliyle birlikte vakfedilen mamelekin mülkiyeti vakfa intikal eder. Şu kadar ki, gayrimenkullerde keyfiyet tapu siciline re'sen ve derhal tescil olunur.

III — Mirasçıların ve alacakların dâva hakkı

Madde 75. — Bağışlamada olduğu gibi, vakfedenin mirasçıları ve alacaklıları tarafından, vakfa itiraz olunabilir.

B) I - Vakfın teşkili

Madde 76. — Vakıf senedinde vakfın gayesi, vakfedilen mamelek idare uzuvları ve idare şekli gösterilir.

Yeter derecede gösterilmemiş olursa teftiş makamı bunları vakfa tamamlattırır. Vakfedenin ölümü veya bu tamamlamayı yapamıyacak bir durumda bulunması halinde teftiş makamı noksanların ikmalı için asliye mahkemesine müracaat eder.

Vakfı gayesine göre teşkil etmek mümkün olmazsa vakfeden itiraz etmedikçe veya vakıf senedinde aksine bir hüküm bulunmadıkça vakfedilmek istenilen mallar, mahkeme tarafından mümkün mertebe gayece aynı olan diğer bir vakfa tahsis ve teslim olunur.

Bütün bu hususlarda yetkili mahkeme vakfın bulunduğu yer asliye mahkemesidir.

II — Mamelekin kâfi gelmeyişi:

Madde 77. — Vakfa tahsis edilen mamelek gayeni tahakkukuna yetmediği takdirde vakfeden itiraz etmedikçe ve vakfiye senedinde aykın bir hüküm bulunmadıkça, bu mamelek teftiş makamı tarafından mümkün mertebe gayesi aynı olan diğer bir vakfa tahsis ve teslim olunur.

C) Teftiş

Madde 78. — Vakıf, Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftişine tabidir.

Teftiş makamı vakıf senedi hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğini, mamelekin gayeye uygun tarzda sarf ediliğ edilmediğim kontrol eder.

Teftişin şekli, nasıl yapılacağı ve sonuçları tüzükle belirtilir.

D) Değişiklik

I — idarenin değiştirilmesi:

Madde 79. — Vakfın mallarının muhafaza ve gayesini devam ettirmek için kati ihtiyaç bulunduğu halde yetkili asliye mahkemesi vakıf organının teklifi üzerine ve teftiş makamının yazılı mütalâasını aldıktan sonra, vakfın idare şeklinin değiştirilmesine karar verebilir.

Yetkili asliye mahkemesi, teftiş makamının tüzükte gösterilen sebeplere dayanarak yapacağı teklif üzerine, idare organın yazılı mütalâasını alarak idare edenleri işten uzaklaştırılabilir ve vakıf senedinde ayn bir hüküm yoksa yenisinin seçilmesine karar verebilir.

II — Gayenin değiştirilmesi:

Madde 80. — Vakfın asıl gayesinin mahiyet veya şümulü vakfedenin arzusuna açıktan açığa uymayacak derecede değişmiş olursa, idare organının talebi üzerine yetkili asliye mahkemesi teftiş makamının yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın gayesini değiştirebilir.

Gayeyi tehlikeye koyan mükellefiyet ve şartların kaldırılması ve değiştirilmesi dahi aynı hükümlere tabidir.

E) Vakfın gelirleri, malî durumu, bağışıklık

I — Vakfın gelirleri iktisap ve vakfın mali durumu:

MADDE 81. — Vakfın gelirleri ile iktisap ve temellük edilen mal ve haklar, vakıf senedinde yazdı mameleke ilâve edilerek her takvim yılı başında teftiş makamına bildirilir.

Vakıf idaresi, her takvim yılı başındaki malî durumu münasip vasıta ile yayınlamaya ve özel sicilinde tescil ettirmeye mecburdur.

MADDE 2 - Türk Kanunu Medenisine 81 nci maddeden sonra aşağıdaki maddeler eklenmiştir.

II - Vergi bağışıklığı:

Madde 81. — a) Gelirlerinin yüzde sekseni, nevi itibariyle genel, özel ve katma bütçeli idareler bütçeli içinde yer alan bir hizmetin ifasını gaye edinmek üzere tahsisen kurulduğu Bakanlar Kurulunca kabul edilen vakıfların kuruluşları, mal ve hakları, gelirleri, gelirlerinden yapılan her türlü ödemeler, her türlü hare, resim ve vergiden bağışıktır.

İÜ - Zilyedlikle iktisap:

Madde 81. — b) Vakıfların malları üzerinde zilyedlik yoluyla iktisap hükümleri tatbik olunamaz.

F) Vakfın nihayete ermesi I

— Kendiliğinden ve mahkeme kararı ile:

Madde 81. — c) Gayesinin gerçekleşmesi imkânsız hale gelen vakıf kendiliğinden dağılmış olur. Keyfiyet organı tarafından sicile tescil ettirilir.

Gayesi kanuna yahut genel ahlâka aykırı hale gelen vakıf hâkim tarafından dağıtılır.